

نشریات ریاضی ایران

بخشی از برنامه میزگرد "نقش فعالیت‌های جانبی آموزش در یادگیری ریاضیات"

دوازدهمین کنفرانس آموزش ریاضی ایران

شهریورماه ۹۱- سمنان

سیدمحمدحسن حسینی، خانه ریاضیات آذربایجان شرقی

M_H_Hoseini@yahoo.com

مقدمه :

مطالعه نشریات و مجلات یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی فرهنگی در جوامع محسوب می‌شود. مطبوعات یکی از اساسی‌ترین ابزارهای فرهنگی انتقال پیام هستند. گرچه در دوران جدید برخی از نقش‌های خود را به ابزار اطلاع‌رسانی جدید از جمله اینترنت و ماهواره سپرده‌اند اما در جامعه ما مطبوعات همچنان نقش اول انتقال پیام را ایفا می‌کنند.

امروزه استفاده و به کار بردن علوم، حد و مرزی ندارد و مختص یک کشور و ملت خاص نیست. علم ریاضیات به عنوان یکی از علوم مهم و شناخته شده‌ی عصر حاضر با گستردگی فراوان و جهان شمول خود همگان را به آموختن و پژوهش در رابطه با آن واداشته و نیز بویژه کنجکاوی جوانان و نوجوانان را برانگیخته است.

از طرفی با وجودی که تولید و بهره‌گیری از منابع درسی در کشورمان به شیوه متمرکز است؛ یعنی یک متن واحد درسی در سراسر کشور تدریس می‌شود. اما معلمان می‌توانند از بین منابع زیادی که وجود دارد مطالبی را به عنوان کمک درسی استفاده کنند. مروری بر متون و پژوهش‌های انجام شده در خارج و داخل کشور نشان می‌دهد که اگرچه کتاب‌های درسی، نقش مهم و مؤثری در یادگیری دارند، اما در کنار آنها، استفاده از کتب و مجلات غیردرسی ضمن ایجاد علاقه و انگیزه به مطالعه، زمینه‌های یادگیری بیشتر، ترکیب و ارزیابی مطالب را موجب می‌شوند. ولی متأسفانه، براساس نتایج بدست آمده در کشورمان متوجه می‌شویم که اکثراً، اتکای معلم به تک کتاب درسی است و عدم دسترسی یا عدم شناخت منابع غیردرسی، نظام کنونی آموزش و پرورش را یک طرفه و منفعل ساخته‌است و انگیزه‌ای برای مطالعه و یادگیری در دانش‌آموزان ایجاد نکرده است. کتب و مجلات غیردرسی تسهیل‌کننده یادگیری و آموزش هستند. این نشریات، دانش‌آموزان را به فعالیت و تحقیق بیشتر سوق می‌دهند و قوه تفکر، استدلال و جامع‌نگری آنها را تقویت می‌کنند. (آهنگری، ۱۳۸۳) [۱]

نقش مجلات مرتبط با مطالب درسی را مرجعی برای مقتضیات ریاضی، انتقال دانش روز، تثبیت دانش آموخته شده و ایجاد انگیزه علمی می‌دانند. به بیان دیگر، امروزه، هیچ برنامه آموزشی کامل نمی‌شود، مگر این که برای استفاده از منابع غیردرسی، برنامه‌ریزی مناسبی انجام شود، به طوری که بتوان با استفاده از مجموعه منابع کتابخانه‌ی، نقش فعال و پویایی در یادگیری ایجاد نمود. (مرتضوی، ۱۳۷۹). [۲] این منابع نقش مهمی در پشتیبانی از برنامه‌های آموزشی دارد و به آزمایشگاهی تشبیه می‌شود که ابزار و روش اندیشیدن را در اختیار مخاطبان قرار می‌دهد تا خود در مقام کشف و جستجو برآیند (داورپناه، ۱۳۷۵). [۳] همچنین می‌توان بدین طریق عادت به مطالعه را پایه‌ریزی نمود.

مجلات و نشریات، منابعی هستند که به منظور فراهم کردن زمینه‌های ایجاد انگیزه برای یادگیری و یا مطالعه، آموزش جبرانی و یا مکمل، افزایش دانش و سواد علمی، پرورش مهارت‌های ذهنی و عملی، رشد روابط اجتماعی و ارتقای

یادگیرنده براساس هدف‌ها و برنامه‌های خاصی تهیه و تنظیم می‌شوند و لزوماً به برنامه‌های درسی دوره تحصیلی وابسته نیستند.

گرچه کتاب‌های درسی نقش مهم و موثری در یادگیری مطالب مختلف دارند، اما محتوای این کتاب‌ها به دلیل نگاه عام، کمتر می‌تواند بر تفکر خلاق تاثیر داشته باشد. لذا یکی از راهکارها در کنار استفاده از کتاب‌های درسی، بکارگیری منابع غیردرسی از جمله مجلات و نشریات همسو با کتاب‌های درسی است تا ضمن ایجاد علاقه و انگیزه به مطالعه بیشتر، زمینه‌های یادگیری بیشتر نیز ایجاد شود.

آسیب‌ها و موانعی هم در جنب فعالیت‌های علمی قابل ملاحظه است که به ذکر بعضی از آن‌ها می‌پردازیم :

عیار شناخت دانش ما

با نهایت تأسف، شاهد آن هستیم که به تدریج معیار تشخیص و عیار شناخت دانش ما توسط خارج تعیین می‌شود؛ در دانشگاه قانون تصویت می‌کنند که به شرطی استادیار به دانشیار ارتقا می‌یابد که مقاله‌ای در نشریات خارجی چاپ کند. و حتی آنقدر این موضوع بالا گرفته که به تبع دانشگاه‌ها، مؤسسات و مراکز پژوهشی دیگر هم از اعضای هیأت علمی خود تقاضا دارند که برای ادامه همکاری با آن مرکز، باید در سال یک مقاله در مجلات دارای تاییدیه (*ISI*) داشته باشند. مسلم است که جامعه به این شکل رشد نمی‌کند، چون آنان حساسیت‌ها و دغدغه‌های خود را دارند و اگر ما بخواهیم مقاله ما را چاپ کنند، باید به دغدغه‌های آنان بپردازیم، ولی ما باید مشکلات خود را مد نظر قرار دهیم. مگر غرب وقتی می‌خواهد توسعه علمی بیابد به این معیارهای خارجی تن می‌دهد؟ خودش هست و نیازهای خودش. یک نظام تعریف شده هم در داخل کشور باید به نیازهای خود پاسخ گو باشد.

امتیاز برای مجله یا برای نویسنده ؟

این‌که نوشتن مقاله تنها ملاک برای ارتقای پایه باشد، جای بحث دارد؛ مثلاً در مطالعه و ارزیابی مقالات مندرج در مجلات علمی پژوهشی، بسیاری از مقالات به صرف این‌که به فلان فرد مربوط است، به چاپ می‌رسد و شاید چندان ارزش علمی ندارد و به عکس بسیاری از مقالات که در مجلات غیر علمی پژوهشی به چاپ رسیده‌اند، دارای ارزش علمی خوبی هستند. از آن جالب‌تر اینکه در بسیاری اوقات، این مجلات هستند که امتیاز می‌گیرند، نه مقاله؛ یعنی برای مثال چون در مجله علمی پژوهشی است، ۵ امتیاز دارد و دیگر کاری با محتوای مقاله ندارند؛ برای نمونه بعضی استادان برای اینکه ممکن است مجله دیر چاپ شود، تاییدیه‌ای برای دانشگاه می‌گیرند که قرار است مقاله من چاپ شود تا امتیاز از دست نرود، به همین دلیل اگر در مقالات پای محتوا بیشتر به میان آید، دانشگاه‌ها تلاش بیشتری خواهند کرد.

اگر پیش از انقلاب، هر از چندگاهی اندیشه‌ای نو از اروپایی‌ها به گوش ما می‌رسید، امروز صبح تا شب، حرف‌های آنها را می‌شنویم، نقد می‌کنیم و توضیح می‌دهیم که منظور ما و آنها چیست و... و یا بهتر است بگوییم انتقال اندیشه غربی به سمت ما و ورود افکار آنها، قبلاً با کندی صورت می‌گرفت، ولی حالا وضع فرق کرده است؛ هر روز ترجمه‌های نو به بازار می‌آید و غیر از کتاب و مجله، رسانه‌های دیگر مانند ماهواره‌ها و اینترنت هم، به این هجوم اندیشه‌ها، کمک بسیار کرده‌اند. در این مدت اخیر، ما همه بی خبری‌ها و ناآشنایی‌های خود را جبران کردیم و هر چه در گذشته در اروپا تولید شده است، یکباره و یکجا به سمت ما سرازیر شد و ما مانده‌ایم و انبوهی از فلسفه‌ها، اندیشه‌ها، مسئله‌ها، سؤال‌ها. به همین دلیل تصور کنید که اگر علوم برای اجتماع فعلی ما تفکیک نشود، این گسیختگی را چگونه می‌توان سامان داد، نتیجه چه خواهد شد. همین که می‌بینید با تعداد زیادی مؤسسه و مرکز پژوهشی روبرو هستیم که هر روز نوعی فراخوان مقاله می‌زنند و

همایش پشت اجلاس و کنگره برگزار می‌کنند و پس از ائتلاف بودجه بسیار، جز یک کتابچه خلاصه مقالات که اصل آنها بایگانی شده، هیچ حاصلی ندارد.

امام کاظم^(ع) درباره شایسته‌ترین علوم می‌فرمایند: «شایسته‌ترین علم برای تو آن است که عمل تو جز بدان اصلاح نشود و واجب‌ترین عمل برای تو آن است که در برابرش از تو باز خواست می‌کنند و لازم‌ترین علم برای تو علمی است که قلب تو را به اصلاح آورد و فساد قلب را برای تو آشکار سازد، و فرجام آن علمی نیک‌تر است که بر علم دنیای تو بیفزاید، پس خود را به علمی مشغول مساز که ندانستن آن زیانت نمی‌رساند و از علمی غافل مشو که ندانستن آن بر نادانیات می‌افزاید.» [۴]

سرقت‌های علمی بلایی جدید!

با نهایت تأسف به تازگی، شاهد بعضی سرقت‌های علمی مقالات و نوشته‌هایی هستیم که افراد سود جو و فرصت طلب چاپ می‌کنند. در گذشته بیشتر این نوع کارها از منابع خارجی گرفته می‌شد، ولی اکنون سرقت مقالات داخلی نیز رو به افزایش است. این بی‌اعتمادی به حدی رسیده که حتی پیش از چاپ مطلب، مقاله و نوشته یا کار تحقیقی به دیگری نشان داده نمی‌شود، برای نمونه دانشجوی مستعد و کوشایی پس از تحمل زحمت و رنج و موانع در یک کار تحقیقی، پس از صرف هزینه بسیار برای کسب نمره قبولی، ناچار شده پس از دفاعیه، طرحش را در اختیار استاد راهنمایش بگذارد. بعدها شنیده شده که آن استاد نتیجه تلاش سه ساله دانشجویش را با قیمتی گزاف، به عنوان یک طرح ملی به وزارتخانه‌ای فروخته است. [۵]

کاین چون داود است و آن دیگر صداست
و آن مقلد کهنه آموزی بود
(مولوی)

از محقق تا مقلد فرق هاست
منبع گفتار این سوزی بود

پایان نامه‌های سفارشی، و تولید علم و نوآوری!

در سراسر دنیا پایان نامه‌ها و تحقیقات دانشگاهی، نقش موثری در پیشبرد پروژه‌های بزرگ صنعتی و ایجاد اندیشه‌ای تازه در علوم، تحلیل‌های نو در سیاست‌گذاری دارند. و چکیده‌ای از ناب‌ترین اندیشه‌های نسل جوان هستند. دانشجویان با علاقه و بینش کافی به دنبال اهدافی مشخص هستند. گذشته از این که امکانات برای انجام تحقیق در اختیار آنها قرار می‌گیرد، خودشان هم مشتاقانه موضوعات درسی شان را دنبال می‌کنند تا به نتیجه‌ای مؤثر برسند.

متأسفانه در کشور ما اکثراً چنین دیدی نسبت به پایان نامه‌ها وجود ندارد؛ نه تنها دانشجویان، بلکه بعضاً استادان ما نیز ارائه پایان‌نامه را با هدف به حد نصاب رساندن تعداد واحدهای دانشگاهی قلمداد می‌کنند. جالب است بدانید که حتی پایان‌نامه‌های نگارشی نیز به بازار آمده‌است؛ در طبقه دوم یک ساختمان قدیمی واقع در یکی از خیابان‌های فرعی خیابان انقلاب، دفتری وجود دارد که تعدادی جوان آن را اداره می‌کنند، پس از مراجعه شما به آنجا، رشته تحصیلی شما را می‌پرسند و متعاقباً چند سوژه به شما معرفی می‌کنند. و می‌گویند: بعد از تصویب هریک از آنها توسط استادان دانشگاه، متناسب با میزان کار و اهمیت موضوع برای نوشتن پایان‌نامه‌تان قیمت‌گذاری می‌شود. و ظاهراً از ۳۰۰۰۰۰ تومان به بالا است. [۶]

اما عوامل اثرگذار در موفقیت نشریه‌ها و مجله‌ها

یکی از عوامل اثرگذار در موفقیت نشریه‌ها و مجله‌ها، توجه به مخاطب است. ارزیابی اینجانب از نشریه‌های ریاضی کشور بر این است که این‌گونه رسانه‌ها باید مخاطبان خود را شناسایی کنند و استعداد و نیاز مخاطب را در نظر داشته باشند. مخاطبان این نوع نشریه‌ها غالباً دانشجویان، دانش‌آموزان، دبیران و استادان هستند و مخاطبان دیگر آن هم سایر علاقه‌مندان به دانش ریاضی هستند.

ناشرین این‌گونه مجلات باید سعی کنند، با در نظر گرفتن روش نشریه و حفظ حدود تعهدات خود، با انجام نظرخواهی از خوانندگان، جواب‌گوی نیاز اکثریت باشند. و در طول انتشار و طی فراز و نشیب‌های کمی و کیفی نشریه، نهایتاً به نقطه‌ای برسند که تأمین‌کننده علایق و نیازهای خوانندگان باشند.

متولیان ریاضی کشور، نکات مهمی را باید در انتشار نشریه به خاطر داشته باشند. نشریات ریاضی در گذشته خیلی کم بود. مثلاً در سطح ریاضیات مدرسه‌ای، تنها یکان بود که پیشگام و بی‌رقیب بود. ما دائماً جویای رسیدن شماره‌ی جدید آن از نمایندگی فروش نشریه بودیم. اشتیاق فراوانی برای خواندن و حل فوری مسأله‌های آن داشتیم. البته بعدها نشریات دیگری هم اضافه شد و این انگیزه در نظام آموزشی به‌وجود آمد که باید علاوه بر کتاب، به روشی دیگر، با مخاطبان خودش ارتباط علمی و تعامل آموزشی داشته باشد. این بود که مجلات رشد ریاضی نشر یافت و اساس نشر آن، بر پایه یک احتیاج و نیاز بود. با ازدیاد این‌گونه نشریات، سؤال‌ها، نیازها و مخاطبان هم رو به افزایش نهاد.

به هر حال، دست اندکاران نشریات علمی باید با اهل فکر و اندیشه گفت‌وگو داشته باشند. کتاب همیشه چاپ شده ولی روزنامه و مجله این ویژگی را داراست که به طور منظم با مردم ارتباط و تعامل دارد. بنابراین، مجلات باید طوری مطالب را ارائه بدهند که یک عطش و انگیزه برای پی‌گیری و خرید مجدد را در خوانندگان به وجود آورند. در آن زمان، در مجله یکان تعداد نویسندگان انگشت شمار بود. الحمدلله اکنون، شمار نویسندگان رو به افزایش است. و در سایه رشد تکنولوژی صدها نویسنده به عرصه آمده‌اند. و بایستی برای موفقیت بیش‌تر و جذب مخاطب، برنامه‌ریزی شود و راهکارهایی برای این امر و هدف مهم تعریف شود.

مجله نباید به گونه‌ای باشد که خواننده فقط به توزیع آن اکتفا کند. باید جاذبه‌ها را بررسی کرد و هر از چندگاهی برای محتوای مجله، نظرسنجی کرد. درباره محتوا و مطالبی که عرضه می‌شود باید از خوانندگان و دارندگان انگیزه علمی، سؤال کرد. مطلب مهم دیگر شکل ظاهری مجله، طراحی آن است که باید از جاذبه خوب برخوردار باشد.

مطلب دیگر استفاده از ادبیات رساست، نه نویسندگی ثقیل رایج. مراعات سادگی بیان از این جهت که موجب انتقال سریع مفاهیم می‌شود، خود یک هنر است. روان نویسی باید سرلوحه کار مجله‌ها و نشریه‌های علمی قرار بگیرد. حتی کتاب علمی هم باید به زبان ساده و شیوا بیان شود. اعتبار نشریه به این نیست که مثل ادبیات قدیم از الفاظ مغلق استفاده کند. چون در این صورت اهداف اصلی یادگیری و اطلاع‌رسانی، کمرنگ خواهد شد.

در انتخاب عناوین و مطالب نیز باید آن مطالبی ضرورت طرح دارد که بیش‌تر مورد نیاز و مبتلا به است. به هر حال مهم‌ترین رسالت مجله برای معلمان و دانشجویان و ... ، قبل از همه طرح مشکل برای یافتن بایسته‌ها و الزامات و سپس یافتن معادلات و راه حل‌های ممکن در جامعه ریاضی امروز ایران است.

نکته‌ی دیگر جمع‌آوری دیدگاه‌های دانشجویان و دبیران و دانشگاهیان در مورد مشکلات ریاضی کشور و راهکارهای برون رفت و بررسی پاسخ‌های علمی و دقیق آنها توسط صاحب‌نظران ریاضی، درج نتایج به دست آمده در مجله، برای ایجاد آگاهی‌های بیشتر و بالاخره عملیاتی نمودن آنهاست.

یکی از عناصر شکلی بسیار مهم در انتشار نشریه این است که آن نشریه به زبان جذابی مطرح شود و مطالب، جذابیت داشته باشند. خیلی‌ها فکر می‌کنند مقصود از عناصر شکلی، مثلاً طراحی و گرافیک و جلد و کاغذ است. این‌ها بیش‌تر در نشریه‌های عمومی مورد توجه است. در یک نشریه تخصصی، ویژگی (علمیت) مورد توجه است و در نشریه نیمه تخصصی ویژگی (جذابیت) مهم است. البته جذابیت در کنار علمیت مطرح است. و آن درجه از علمیت که در یک نشریه تخصصی

لازم است، در یک نشریه نیمه تخصصی لازم نیست؛ اما بدون شک، یک نشریه نیمه تخصصی، باید یک بار علمی مناسب و متناسب با مخاطب داشته باشد. بنابراین، مثلاً مجله اتحاد (که وابسته به اتحادیه انجمن‌های ریاضی معلمان است)، در زمره مجله‌های علمی- پژوهشی قرار می‌گیرد و لازم نیست درباره ویژگی مجله‌های عمومی صحبت شود. و اگر تأمین‌کننده‌ی نیاز علمی، آموزشی و خلاصه حرفه معلمی دبیران ریاضی نیست، به اعتقاد بنده باید کمبود به وجود آمده را یک نشریه دیگر که علمی- ترویجی باشد، پرکند.

وضعیت ایده‌آل و شاخص‌های مطلوب نشریه زمانی است که:

۱) مجله همواره خاستگاه نقل و انتقال اندیشه‌ها در کمترین زمان، بیشترین حجم و بهترین کیفیت باشد. اگر مجله، با عرصه کلان علمی به تربیونی برای ارائه اندیشه‌ها و دریافت نقدها و اشکالات علمی بدل نشود، در وضعیت ایده‌آل قرار ندارد و تأثیرگذاری مطلوب را نخواهد داشت.

۲) مجله باید متناسب با رسانه‌های روز و دارای کیفیت بالای اطلاع‌رسانی، همراه با نظم و هماهنگی کلی باشند.

۳) همیشه رابطه بین مجله و کتاب، باید منطقی، سامان‌یافته و منظم باشد. به این ترتیب که مجله‌ها و نشریه‌ها، همیشه و در همه حال، حالت پیشتازی خود را حفظ کنند و به طرح و بیان موضوع‌ها و مقوله‌های جدید و بی سابقه، برای نخستین بار، در همه حوزه و زمینه‌ی مربوطه بپردازند و کتاب‌ها از آن‌ها پیروی کنند و فرآورده‌های کتاب، باز دستمایه‌ای برای تحلیل‌های بعدی و پردازش آراء و اندیشه‌های جدید در نشریه‌ها باشد.

۴) کتاب وجود ماندگارتر و پایدارتری دارد و طبیعی است که مطالب زودگذر و موقتی نمی‌تواند در آن مطرح شود. کتاب‌ها باید در فضایی که مجلات پدید می‌آورند، هویت و پایداری پیدا کنند که متأسفانه در حال حاضر، این شاخص خیلی مشاهده و رعایت نمی‌شود.

۵) نشریه ریاضی به عنوان مادر علوم، در عین حال که باید پیشتاز باشد، از هرگونه هرج و مرج علمی هم باید بپرهیزد. در نشر مجله، باید مقید به اصول و موازین علمی و موزون بود. هر مطلب جدید، تنها به خاطر نو بودن، بدون چارچوب اولیه نباید مطرح شود.

۶) طرح مقوله‌ها، عنوان‌ها و حرف‌های جدید، حرف‌هایی که کم‌تر شنیده می‌شود، از دیگر شاخص‌های یک نشریه ایده‌آل است. حرف‌های ناگفته و نو همواره وجود دارد. تعاطی افکار علمی و ایجاد چالش، نتایج جدیدی را به دنبال خواهد داشت.

۷) اگر نشریه به نقطه‌ی آمال و پاسخ‌گو برای پرسش‌های اذهان تبدیل شود، و خود را از نظر زمان بروز نماید، با سقوط و فروپاشی مواجه نخواهد شد. و با اقبال خوب و مؤثری مواجه خواهد شد.

۸) آفتی را هم برای یک نشریه می‌توان در نظر گرفت. و آن حفظ نکردن مخاطبان جذب شده است. باید به دیدگاه نویسندگان زبردست احترام گذاشت. و از قلم آنان در مجله استفاده کرد. و اگر تنها بر نویسندگان ثابت یا اولیه (تولیدکنندگان مطالب در ابتدای انتشار) توجه و کفایت شود، رفته رفته، مجله مخاطبان خود را از دست می‌دهد.

۹) آفت دیگر نشریه ممکن است ابهام در رسالت، موضوع و روش آن باشد. بالاخره باید معلوم شود که جو غالب نشریه، اطلاع‌رسانی است؟ ترویجی است یا پژوهشی؟ اگر هر نوع مطلبی و از هر بابی در نشریه سخن به میان آید، و تعرض به هر حوزه و زمینه‌ای صورت بگیرد، آینده‌ی خوشی را برای نشریه نباید تصور کرد.

۱۰) استفاده از مطالب نویسندگان تکراری و همیشگی هم می‌تواند از دیگر کاستی‌های یک نشریه به حساب آید. این نوع رفتار را نمی‌توان به عنوان انعکاس و اطلاع‌رسانی افکار جامعه بزرگ ریاضی نامید. با مرور چنین نشریه‌هایی خواننده به تدریج خسته و از نشریه گریزان خواهد شد.

تاریخچه‌ای از نشریات ریاضی ایران

نشریات و مجلاتی که در زمینه ریاضیات مطالبی را به چاپ می‌رسانند، از اهمیت خاصی برخوردارند. در صد برآمدم تا زمینه‌شناسی مختصر شما را با تعدادی از نشریات معتبر ریاضی ایران فراهم آوریم. جا دارد از آقای شهرام صدر معلم ریاضی عزیزمان که قبلاً مروری بر نشریات قدیمی داشته‌اند تشکر کنیم و از تلاش ایشان در احصاء بعضی از این نشریات بهره بگیریم.

کتاب تنها ابزار آموزشی به حساب نیست و معلم تنها متولی آموزش محسوب نمی‌شود. مجله‌های آموزشی، به عنوان یک ابزار آموزشی قدرتمند مطرح‌اند. در کشور ما مانند سایر کشورها مجلات متعددی چاپ می‌شود که برخی از آنها به طور مستقیم به ریاضی و آموزش آن و برخی به صورت جنبی به آن می‌پردازند.

۱) بنا به اظهار مرحوم پرویز شهریاری، مجله‌ای با نام «**حل المسائل ریاضی**» قدیمی‌ترین نشریه ریاضی ایران است که شامل حل مسائل شاخه‌های مختلفه ریاضی بوده و با رهنمودهای «ناصر هورفر» انتشار می‌یافت. جلد اول این مجله در ۱۵ دی ماه ۱۳۰۶ شمسی، در مطبعه نهضت شرق تهران به چاپ رسیده و در اول و پانزدهم هر ماه منتشر می‌شد. در این مجله بعضی از مسایل امتحانات نهایی ایران، اروپا و روسیه چاپ می‌شد. این مجله به قطع بزرگ و به خط نستعلیق و به خامه زرین خط (مرحوم استاد حسین زرین خط، عضو پیشین انجمن خوشنویسان) است. در این مجله با اسامی افراد معروفی نظیر، تقی هورفر، محمدعلی مجتهدی، غلامحسین مصاحب، محمود مهران و محسن هشترودی روبه رو می‌شویم.

۲) دومین نشریه، **مجله ریاضیات «عالی و مقدماتی»** بود که جلد اول آن در سال ۱۳۰۹ در تهران به چاپ رسید. دکتر مصاحب مدیر مسؤول و مؤسس آن بود. مجله در اول و پانزدهم هر ماه با چاپ در مطبعه علمی منتشر می‌شد و وجه اشتراکش سالیانه از ۲۵ تا ۴۰ قران (برای محصلان ۱۰ قران) بود.

۳) نشریه سوم، «**گاهنامه**» بود که زیر نظر آقای «هورفر» نوشته می‌شد و نخستین شماره آن در سال ۱۳۱۰ چاپ شد. گاهنامه یعنی سالنامه و تقویم، اگر چه گاهنامه، نشریه ریاضی نبوده ولی بخشی از آن به معرفی ریاضی‌دانان ایرانی اختصاص داشت. در پایان گاهنامه، برخی از رساله‌های ریاضی ترجمه می‌شد و برخی از سندهای علمی مربوط به دانشمندان ایرانی درج می‌گردید.

مثلاً یکی از این سندها مربوط به ابوسهل بیژن بن رستم کوهی، اهل طبرستان که در سده چهارم قرن می‌زیسته و با همکاری مستقیم ابوالوفای بوزجانی به رصد و تنظیم جدول‌های اخترشناسی مشغول بوده‌است. این دانشمند ایرانی ابزاری برای رصد خورشید ساخت که بسیار دقیق بود و دوبار به فاصله هر سه ماه، توسط دانشمندان مورد آزمایش قرار گرفت.

۴) چهارمین نشریه، «**سخن ادبی**» با همکاری پرویز شهریاری به طبع می‌رسید و بارها بحث‌هایی درباره آموزش ریاضی در آن آمده است.

۵) پنجمین نشریه، «**سخن علمی**» به سردبیری پرویز شهریاری بود که نخستین شماره آن در سال ۱۳۴۲ در تهران به چاپ رسید. مطالب و مقالات این مجله به طور کلی پیرامون علم و مباحث مرتبط با آن بود. ولی چون سردبیر این مجله «شهریاری» بود، مطالبی درباره ریاضی و آموزش ریاضی در آن نوشته می‌شد.

۶) ششمین نشریه، «**مجله یکان**» بود که در بهمن ماه ۱۳۴۲ پا به عرصه مطبوعات ایران گذاشت. عنوان کامل مجله «یکان مجله ریاضیات» بود و عبدالحسین مصحفی صاحب امتیاز، مدیر و سردبیر مجله بودند. بهای هر شماره ۲۰ ریال بود و هر ماه یک بار منتشر می‌شد.

در این مجله با اسامی افراد معروفی نظیر دکتر محسن هشترودی، احمد بیرشک، حسین آزمون، غلامرضا مسجدی، پرویز شهریاری و محمد حسن رزاقی، روبه‌رو می‌شویم. در شماره ۷ این مجله، مصاحبه‌ای با دکتر محسن هشترودی انجام

گرفته که متن کامل این مصاحبه در برهان ۱۳، به قلم آقای یاسی پور در مقاله‌ی «تاریخچه مجلات ریاضی در ایران» آمده است. در ضمن آخرین شماره این مجله (۱۱۸) در سال ۱۳۵۶ به چاپ رسید. هم‌اکنون سری کامل این نشریات به صورت PDF از طریق خانه ریاضیات یزد، قابل تهیه است.

۷) هفتمین نشریه، «آشتی با ریاضیات» در بهار ۱۳۵۶ به سردبیری آقای شهرداری توسط دانشگاه آزاد آن روز پا به عرصه مطبوعات ایران گذاشت. دو رکن اساسی این مجله، پرداختن به تاریخ ریاضیات و کاربرد ریاضیات است. این مجله در شماره ۲۰ تعطیل شد.

۸) هشتمین نشریه، «آشنایی با ریاضیات» در سال ۱۳۶۴ و به دنبال آشتی با ریاضیات پا به عرصه مطبوعات گذاشت و تقریباً ۸۰ شماره از این دو مجله منتشر شد. این مجله تا سال ۱۳۷۲ چاپ می‌شد.

۹) نهمین نشریه، «رشد آموزش ریاضی» است که نخستین شماره آن در سال ۱۳۶۳ چاپ شد. این مجله فصلنامه است و بیشتر مخاطبان آن دانشجویان تربیت معلم و معلمان ریاضی هستند. از ویژگی‌های مجلات رشد، پرداختن به شگردهای جذب مخاطب، توجه به رویدادهای جالب، سرگرمی، جدول و بازی، طنز، گفت و گو و گزارش است.

۱۰) دهمین نشریه، «جنگ ریاضی» است که تاکنون ۱۰ شماره از آن به سردبیری آقای بهزاد منوچهریان به چاپ رسیده است.

۱۱) یازدهمین نشریه، «مجله ریاضی برهان» است که در سال ۱۳۷۰ به سردبیری آقای امیری کار خود را آغاز کرد. بیشترین مخاطبان این مجله دانش‌آموزان دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی و معلمان ریاضی است. در کنار این مجله، در سال ۱۳۷۰، مجله ریاضی برهان راهنمایی، ابتدا به سردبیری حمیدرضا امیری و سپس به سردبیری خسرو داوودی به طبع رسید.

۱۲) این دو مجله توسط انتشارات مدرسه، وابسته به آموزش و پرورش منتشر می‌شد، اما اکنون دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی عهده‌دار نشر آن است.

از دیگر نشریه‌های ریاضی می‌توان به نشر ریاضی، بولتن، گزارش، خبرنامه‌ی انجمن ریاضی ایران و فرهنگ و اندیشه ریاضی، مجله گنجینه (انتشارات فاطمی) و مجله‌های انجمن‌های ریاضی معلمان در استان‌ها از جمله تام (انجمن ریاضی معلمان کردستان)، پیام (انجمن ریاضی معلمان مازندران)، سایان (انجمن ریاضی معلمان آذربایجان غربی)، رجاء (وابسته به انجمن ریاضی استان قزوین)، پویا (انجمن ریاضی معلمان استان فارس)، ادراک (وابسته به انجمن ریاضی استان کرمان)، تقریب (وابسته به انجمن ریاضی استان آذربایجان شرقی)، یکان نو (زیر نظر آقای راستی‌زاده در فارس)، فرنود (انجمن ریاضی معلمان اصفهان)، فرزانه (انجمن ریاضی معلمان چهارمحال و بختیاری) و اتحاد (اتحادیه معلمان ریاضی کشور) را نام برد.

همچنین مجله نشریات آزاد دیگر از جمله ماهنامه ریاضیات (زیر نظر دکتر تابش)، گاهنامه (انجمن ریاضی معلمان استان قم)، مجله همراه با ریاضی با مدیر مسؤلی اینجانب و چندین نشریه جدید دیگر که به صورت ماهنامه، فصلنامه و دو فصلنامه و بعضاً گاهنامه منتشر می‌شوند

این نشریات عموماً کاربردهای مفیدی در پیشرفت ریاضی داشته‌اند، که بطور عمده به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

۱) انعطاف پذیری و مانور در محتوا به علت غیر رسمی و غیر کلاسیک بودن آنها.

۲) عمومیت و تنوع محتوا و جنبه‌های اطلاع‌رسانی.

- ۳) امکان ایجاد تعامل بیشتر (با ارائه سؤالات مسابقه‌ای، جلب همکاری و . . .)
- ۴) امکان جبران شکاف‌ها و کمبودهای کتب درسی.
- ۵) ارائه تازه‌های دانش ریاضی و معرفی تجربیات معلمان و استادان موفق ریاضی.
- ۶) طرح مشکلات درسی، تقویم کنفرانس‌ها.
- ۷) طرح نمونه‌ها و شیوه‌های مختلف تدریس.

و . . . ■

• منابع :

- [۱] آهنگری، مریم. "داشته‌های ما و دیگران؛ میزگرد تطبیقی کتاب‌های آموزشی و مقایسه‌ی سایرکشورها با ایران". **جوانه**، شماره ۸، زمستان ۱۳۸۳. ص: ۱۳-۲۲.
- [۲] مرتضوی، ناهید (۱۳۷۹). "اهمیت و نقش کتابخانه‌های آموزشگاهی در آموزش". **فصلنامه کتاب**، ۱۳ (۲)، ۱۰۹-۱۱۶.
- [۳] داورپناه، محمدرضا (۱۳۷۵). "بررسی نقش کتابخانه‌های مدارس ابتدایی در تقویت آموزش و ایجاد عادت مطالعه". **پیام کتابخانه**، ۶ (۲)، ۱۴-۲۰.
- [۴] اعلام الدین، ۳۰۵، میزان الحکمة، ح ۱۴۱۳۸.
- [۵] کیهان، صفحه اندیشه، تاریخ ۸۰/۹/۱۹.
- [۶] همان